

Lars Dahlgren

Louise Weibull:

Emotion matters. Emotion management in Swedish peace support operations

Karlstad: Karlstads universitet, avhandling 2012

Lars Dahlgren, professor
emeritus, Sociologiska
institutionen, Umeå
universitet
lars.dahlgren44@gmail.com

Känslor blir alltmer centrala i sociologin och speciellt tydligt är detta inom dess medicinska tillämpningsområde; folkhälsan. Här nästan trängs vetenskapliga discipliner om plats – epidemiologi, allmänmedicin, kostvetenskap, omvårdnad med flera – och även om samhällsvetenskapligt besläktade discipliner har varit försiktigt avvaktande så kommer även de. Samarbetet med naturvetenskaplig forskning, kanske främst neurovetenskaplig, blir också alltmer påtagligt och över huvud taget breddas perspektiven mot ökad tvärvetenskaplighet. Samtidigt har det blivit allt vanligare att söka länkar mellan strukturella förhållanden på makronivå och vardagliga förhållanden, i vilka känslor ofta har avgörande betydelse. Ytterligare en tendens i dagens samhällsvetenskap är ett ökat hänsynstagande till utomvetenskapliga faktorer och slumpmässiga förhållanden. Redan i ett klassiskt arbete från 1949 utvecklar Robert Merton denna idé utifrån begreppet *serendipity* som uppmärksammar överraskande kopplingar från ett sammanhang till ett annat och ger goda skäl att fokusera det udda och oväntade. Merton har genom åren inspirerat kvalitativa sociologer som Barney Glaser och Anselm Strauss (1971) till inställningen att "allt är data" och tillämpbart i olika delar av forskningsprocessen (Dahlgren 2011).

Louise Weibulls avhandling, framlagd den 23 november 2012 vid Karlstads universitet, är lätt att införliva i detta utvecklingsperspektiv. Den har i stora stycken levt sitt eget liv där ursprunglig planläggning i form av vald metodo-

logi successivt sjunkit undan för att ersättas av den typ av flexibel design som många menar är den goda kvalitativa metodikens adelsmärke. Hennes självförståelse kring detta är påtaglig. I en central passage i avhandlingen hänvisar hon exempelvis till Erving Goffman (1961) när hon slår fast att: "Det som gjorts till huvudfokus i denna avhandling är i relation till det ursprungliga syftet med intervjuerna att finna i 'sprickorna'" (s 64 i Weibull och s 320 i Goffman 1961). Jag menar med detta att Louise Weibull har förmått upprätthålla sin nyfikenhet rakt genom den forskningsprocess som föregått disputationen och att hon genom detta lyckats generera spännande resultat långt utöver vad som kan förväntas i en fallstudie som hennes. Hon har lyckats presentera fynd som generöst vidgar läsarens horisont även till områden långt vid sidan av hennes fallstudie av svenska soldaters erfarenheter av sin utlandstjänstgöring och av sin återkomst till det svenska vardagslivet.

Avhandlingen består, förutom av sin "kappa", av fyra artiklar skrivna för en internationell publik. Trots sina tämligen disparata upplägg speglar de fyra artiklarna på ett effektivt sätt avhandlingens syfte som är att belysa den emotionsstyrning som utlandsstationerade soldater möter i sin tjänstgöring samt hur soldaterna lyckas hantera dessa krav. Designen är som nämnts flexibel och data har samlats in på olika sätt även om halvstrukturerade intervjuer dominerar bilden. Forskningsfälten återfinns i Liberia och Kosovo, men indirekt även i Afganistan. Datainsamling har även gjorts med soldaterna efter deras hemkomst från sin utlandstjänstgöring. Analysmetodikerna kännetecknas även de av flexibilitet. Här har Weibull valt att arbeta med en, som jag ser det, i huvudsak abduktiv metodik som väl harmonierar med en upptäckande och flexibel undersökningsdesign. Detta är speciellt påtagligt i artiklarna III och IV i avhandlingen. Även om Charles Ragin (1994) inte nämns i sammanhanget återfinns påtagliga likheter mellan det av honom föreslagna samspelet mellan teoretiska perspektiv och spontana bilder genererade i analysen av insamlade data. Här har Weibull valt att lägga sig nära Arlie Hochschilds (1983) teori kring emotionellt arbete. Men hon har framför allt använt Sharon Boltons och Carol Boyds (2003) typologi över krav på känslostyrning i organisationer, en guidning som för tanken till Ragins metodologiska begrepp "analytiska ram", ett angreppssätt som kan rekommenderas vid tolkning av empiriska data.

Även teoretiskt använder sig Weibull av en färgrik palett. I avhandlingen återfinns, förutom de mycket uttalade emotionssociologiska referenserna och de analytiska ramarna i form av Hochschild och Bolton, så skiftande perspektiv som kritisk realism och medicinska diagnoser av stressrelaterade syndrom (*post traumatic stress disorder*). Weibull vänder här blicken såväl bakåt mot tidigare erfarenheter och framåt mot förväntningshorisonter på ett sätt som för tanken till Rickard Kosellec (se till exempel Kosellec 1979/2004) samt mot den lite bort-

glömda tropen ironi och dess betydelse för förståelsen av de erfarenheter som gjorts (se exempelvis Burke 1945). Framför allt tas ett viktigt steg från beskrivning och analys mot tillämpning när Weibull presenterar sitt begrepp *post-deployment disorientation (PDD)*, ett begrepp som effektivt beskriver hur soldaters erfarenheter under utlandstjänstgöringen efter hemkomsten påverkat känslolägen och förhållningssätt.

Avhandlingen belyser på ett konkret och jordnära plan de fallstudier som genomförts. Vidare levererar den tillämpbara begrepp och analyser av relevans för hur utbildning och organisation i samband med utlandsuppdrag ska kunna förbättras. Den visar också på skillnader och likheter mellan tjänstgöring i hög- och lågintensiva områden. Allt detta är vällovt och skickligt genomfört, men avhandlingens stora förtjänst ligger i de generaliseringar, faktiska och potentiella, som presenteras. Här visar Weibull redan i kappans inledning på emotionssociologins bidrag till forskningsfältet militärsociologi, men också mer allmänt på emotionssociologins utvecklingspotential och på hur teorikonstruktioner inom detta forskningsfält kan komma att vidga och kvalitativt berika emotionssociologins teoretiska perspektiv.

Även om Weibull inte gör någon stor sak av grundad teori som inspirationskälla är det ingen tvekan om att hon arbetat i samma riktning som denna metodologi. Hon antyder länkar mellan sina fallstudier och formell teorigenerering. Hon närmar sig sina data med hjälp av teoretiska guider men distanserar sig också från dessa i jakten på generellt tillämpbar teoribildning. Hon vill vara en del i den forskning som konstruerar ny förståelse av olika samhällsfenomen. Diane Vaughan (1992) uttrycker denna ambition väl när hon driver tesen att en central uppgift för forskningen är att bygga ut befintlig teoribildning till att bli möjlig att tillämpa i allt vidare sammanhang. Det är längs denna väg som Louise Weibulls avhandling tillkommit och jag kan bara önska henne ”god tur” i hennes fortsatta vandring. Hennes avhandling innebär ett mycket lovande avstamp och hon är nu med Harald Swedners (1999, s 42) ord ”flygg”, det vill säga flygfärdig. Det kommer att bli spännande att följa hennes framtida forskningsinsatser.

Referenser

- Bolton S & Boyd C (2003): ”Trolley Dolly or skilled emotion manager? Moving on from Hochschild's Managed Heart”. *Work, Employment & Society*, vol 17, nr 2, s 298–308.
- Burke K (1945): *A grammar of motives*. Berkeley: University of California Press.
- Dahlgren L (2011): *För att bättre förstå. Folkhälsan speglad i emotionssociologi och grundad teori*. Lund: Studentlitteratur.
- Glaser B & Strauss A (1971): *Status passage. A formal theory*. Mill Valley CA: Sociology Press.
- Goffman E (1961): *Encounters*. Indianapolis: Bobbs-Merill.
- Hochschild A (1983): *The managed heart: Commercialization of human feeling*. Berkeley: University of California Press.
- Koselleck R (2004): *Erfarenhet, tid och historia. Om historiska tiders semantik*. Göteborg: Daidalos.
- Merton R (1949): *Social theory and social structure*. New York: Free Press.

- Ragin C (1994): *Constructing social research: The unity and diversity of method*. London: Pine Forge Press.
- Swedner H (1999): *Så minns jag den stig som smög så lätt i hagen hemmavid*. Hässleholm: Studieförbundet.
- Vaughan D (1992): "Theory elaboration: The heuristics of case analysis". I: Becker H & Ragin C (red): *What is a case?* New York: Cambridge University Press.